

Justiitsministeerium

Arvamus Karistusseadustiku muutmise seaduse (nõusolekupõhine seksuaalvägivalla käsitus) eelnõu kohta

3.09.2025

Eesti Naiste Varjupaikade Liit tänab võimaluse eest avaldada oma arvamust.

Oleme arutanud eelnõud kõigi Liitu kuuluvate naiste tugikeskuste töötajatega, kes tegutsevad Harjumaal, Hiiumaal, Ida-Virumaal, Järvamaal, Jõgevamaal, Läänemaal, Lääne-Virumaal, Raplamaal, Valgamaal, Viljandimaal ja Võrumaal.

Et meie poole pöörduvad naised kirjeldavad elulisi olukordi ja küsivad, kas tegu on kuriteoga või mitte ning kas pöörduda politseisse, peame me üheselt aru saama, mida uued seadusesätted tähendavad.

Kahjuks jäi eelnõu ja seletuskirja põhjal meie tugikeskuste töötajatele selgusetuks, mille eest täpselt seadusmuudatuse jõustumisel karistama hakatakse ja mis kannatanute jaoks paremaks muutub.

Seetõttu küsisime nõu mitmetelt kohalikelt koostööpartneritelt politseist ja prokuratuurist. Paraku ei osanud ka nemad peale eelnõu ja seletuskirjaga tutvumist meie küsimustele vastata ja arvasid, et kõik see selgub lõpuks kohtupraktikas.

Leiame, et karistusõiguse muudatused peaksid olema sõnastatud selgelt ja kõigile ühiskonnaliikmetele üheselt mõistetavalt. Olukorda, kus seaduse sisu selgub alles Riigikohtus, ei tohiks tekitada, sest kriminaalmenetlus on väga raske nii süüdistatava kui kannatanu jaoks.

Kuna nõusolekupõhine seksuaalvägivalla käsitus erineb seletuskirja sissejuhatuse kohaselt oluliselt senisest käsitlusest, st tegemist on sisuliselt uue kuriteokoosseisuga, siis eeldasime, et seletuskirjas selgitatakse eluliste näidete varal põhjalikult lahti, mida mõeldakse vaba ja väljendatud nõusoleku andmise all käitumisega või muul moel. Samuti võiks näidete varal selgitada, kas ka nõusoleku küsimine või nõusoleku tagasivõtmine võiks toimuda mitteverbaalselt jm muudatusega kaasnevaid praktilisi küsimusi.

Kui Istanbuli konventsiooni ratifitseerimise eel kriminaliseeriti meil ahistav jälitamine, toodi seletuskirjas hulgaliselt näiteid erinevatest olukordadest, nii et sai täiesti selgeks, milline tegu on karistatav. Et seksuaalvägivald on oluliselt rängem kuritegu, peaks eelnõu seletuskiri olema oluliselt praktilisem ja aitama nii menetlejatel kui tavainimestel mõista seadusemuudatuse sisu.

Praegu on seletuskirjas küll toodud mõningaid elulisi näiteid § 141 lisanduva lõike 5 kohta, kuid meie arusaamist mööda kirjeldavad need sisuliselt kõik abitusseisundit, mis sisaldub juba kehtivas seaduses ja mis ka edaspidi on kavas säilitada.

Lõige 5 ja lõige 7 ise tekitavad aga pigem suuremat segadust kui annavad selgitusi, mida vaba ja väljendatud nõusolekuna käsitleda saab. Seetõttu tuleks need lõiked kindlasti eelnõust välja jätta.

Eesti Naiste Varjupaikade Liit ei toeta eelnõus esitatud kujul Karistusseadustiku muutmist.

Nagu kirjutasime juba oma arvamuses väljatöötamiskavatsuse kohta, ei näe me seaduse muutmiseks tegelikku vajadust, sest ka kehtiva seaduse alusel on meie kogemuste kohaselt võimalik vägistajad vastutusele võtta. Kui kriminaalasjad on lõpetatud või süüdistatav kohtus õigeks mõistetud, siis vaid piisavate tõendite puudumise tõttu.

Kui seadust siiski täpsustada tahetakse, pooldame me ei-mudelit, mis on meie töökogemuste kohaselt Eesti ühiskonnale sobivam.

Meie arvates ei peaks riik seksuaalvägivalla vähendamiseks tegelema mitte karistusõiguse muutmisega, vaid panustama ennetustöösse. Noortele tuleks koolides pakkuda terviklikku suhteharidust, millest seksuaalharidus moodustaks ühe osa.

Lugupidamisega

Eha Reitelmann

ENVL juhatuse esinaine